

Sociaal Veilig Onderwijs

Thema: ***Uit de "kunst"***

***Kunst
als
sleutel
tot
Sociale
Veiligheid
in de
klas***

Sociale veiligheid op scholen:
Veel meer dan pesten alleen

www.stichtingveiligonderwijs.nl

Colofon

Het SVO-magazine verschijnt elk kwartaal en is een uitgave van Stichting Veilig Onderwijs

Tel. 085 - 0047947

Redactie

Elly Admiraal

Natasja Huisman

Medewerkers

Els Hendrikse

Hettie Sipman

Wim Overgaauw

Paul van Gestel

Inhoud magazine 2025-1

3. Kunst als spiegel van Sociale Veiligheid
4. Wie Verdient de People Help the People Award 2025?
- 6-7. De Kunst van Sociale Veiligheid op Scholen: Een Psychologische Benadering
- 9-10. Routekaarten: persoonlijke regels en routines
- 10-11. Sociale Veiligheid op Scholen: Uit de Kunst!
- 12-13. Boekentips
- 14-15. Kunst als sleutel tot Sociale Veiligheid in de klas
- 18-19. Waarvoor contact opnemen met Stichting Veilig Onderwijs
21. "UIT DE KUNST"
23. Stellingen
24. Hakken in het zand tegen een verplicht anti-pestprogramma

16-17.

Verhaal over het nieuwe jaar om in de klas voor te lezen in de onderbouw

19-20.

Sociale veiligheid op scholen: veel meer dan pesten alleen

Columns

- 8. Goed is goed genoeg, mag voldoende ook?
- 22. Je school, je lust en je leven

5.

Hoe en Wat van Stichting Veilig Onderwijs: Samen Werken aan Sociale Veiligheid op School

DNB GROEP
SOCIALE EN MAATSCHAPPELIJKE PUBLICATIES

UITGEVER:
DNB GROEP B.V.
RECEPTIE@DNBGROEP.NL
WWW.DNBGROEP.NL

DE UITGEVER EN STICHTING VEILIG ONDERWIJS ZIJN NIET VERANTWOORDELIJK VOOR DE INHOUD VAN DE ADVERTENTIES. NIETS UIT DE ADVERTENTIES MAG WORDEN GEKOPIEERD EN/OF VERSPREID ZONDER SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE UITGEVER.

Voorwoord:

Kunst als spiegel van Sociale Veiligheid

Beste lezers,

Terwijl we een nieuw jaar tegemoet treden, is januari altijd een moment van frisse inspiratie en reflectie. Het begin van een nieuw jaar biedt ons de kans om met een vernieuwde blik te kijken naar de omgeving waarin we werken, leren en groeien. Ons magazine staat zoals u gewend bent in het teken van een thema dat essentieel is voor elke school: **sociale veiligheid**. Maar we benaderen het deze keer door een bijzondere lens: die van de **kunst**.

Kunst is bij uitstek een middel om emoties, gedachten en ervaringen te delen. Het biedt ruimte voor dialoog, experiment en verbinding, zonder dat woorden altijd nodig zijn. Net zoals kunst een spiegel kan zijn van de samenleving, kan het ook een spiegel zijn van de

cultuur op school. Het is een krachtig instrument dat ons helpt na te denken over hoe we ons voelen binnen een groep, hoe we met elkaar omgaan en hoe we samen een veilige, inclusieve plek kunnen creëren voor iedereen.

In deze editie onderzoeken we hoe kunst een brug kan slaan tussen leerlingen, leraren en de bredere schoolgemeenschap. Sociale veiligheid gaat over het gevoel dat iedereen erbij hoort, zichzelf kan zijn en zonder angst fouten durft te maken. De psychologische veiligheid die daarbij komt kijken, vraagt om aandacht, empathie en creativiteit - eigenschappen die we via kunst op een natuurlijke manier kunnen versterken.

We hopen dat de artikelen en verhalen in dit magazine inspireren om het nieuwe jaar te beginnen met een vernieuwd gevoel van verbondenheid. Laten we samen werken aan een schoolomgeving waarin we elkaar zien en waarderen, en waarin iedereen zich sociaal veilig voelt. De creativiteit en kracht van kunst helpen ons om dit te realiseren.

Ik wens jullie een inspirerend en veilig 2025 toe, vol groei en creativiteit.

Hartelijke groet,

Natasja Huisman
Directeur Stichting Veilig Onderwijs

Tekst: Natasja Huisman

Wie Verdient de People Help the People Award 2025?

In een wereld waarin sociale veiligheid een steeds belangrijker onderwerp wordt, is er behoefte aan helden die zich inzetten voor een veilige leeromgeving voor iedereen. The People Help the People award erkent en beloont individuen, teams en scholen die opmerkelijke inspanningen leveren om een cultuur van respect, acceptatie en empathie te bevorderen.

Oorsprong

De People Help the People-Award is vernoemd naar de song van de Engelse singer/songwriter Birdy. Haar hit uit 2011 werd grijsgedraaid door Livia van Beelen. In maart 2012 maakte Livia na voortdurende pesterijen op dertienjarige leeftijd een einde aan haar leven.

In de afscheidsbrief aan haar ouders schreef zij: "Mij hebben jullie niet kunnen helpen, maar help alsjeblieft andere kinderen." De boodschap die zij achter liet, is gebaseerd op de song People help the People van Birdy. Die is bestemd voor iedereen en voor de hele wereld.

Stichting Veilig Onderwijs heeft in overleg met de ouders de People Help the People-Award in het leven geroepen.

Een onderscheiding die we willen uitreiken aan personen, teams, scholen die zich in het bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt bij het streven naar sociale veiligheid op school.

Nomineer nu uw helden voor de People Help the People Award 2025 en help ons om hun buitengewone inzet te erkennen en te vieren. Samen kunnen we een wereld creëren waarin elk kind veilig en met vertrouwen naar school kan gaan.

Samen Bouwen aan een Veilige Toekomst

Als we naar de toekomst van het onderwijs kijken, is het duidelijk dat onze collectieve

inspanningen om sociale veiligheid te bevorderen van vitaal belang zijn. Door samen te werken en elkaar te steunen, kunnen we een omgeving creëren waarin elk individu wordt gewaardeerd, gerespecteerd en geliefd.

Laten we samen de kracht van compassie en medeleven uitdragen en inspireren tot positieve verandering in het onderwijs. Samen kunnen we de wereld een veiligere plek maken voor alle kinderen.

Wie verdient volgens jou de People Help the People Award 2025? Nomineer ze vandaag nog en laat hun verhaal van hoop en moed schitteren voor de wereld!

Kijk voor meer informatie op www.stichtingveiligonderwijs.nl
Stuur je nominatie naar contact@stichtingveiligonderwijs.nl

Hoe en Wat van Stichting Veilig Onderwijs: Samen Werken aan Sociale Veiligheid op School

Als ouders, leerlingen en leraren zich veilig voelen op school, legt dat de basis voor een vruchtbare leeromgeving waarin iedereen zich kan ontwikkelen. Stichting Veilig Onderwijs is erop gericht om scholen te ondersteunen bij het creëren van zo'n veilige omgeving. Onze diensten zijn ontworpen om scholen te ontzorgen en de sociale veiligheid voor alle betrokkenen te bevorderen.

Ondersteuning op Maat

Van het opstellen en aanpassen van sociale veiligheidsbeleid tot het bieden van coaching, mediation en workshops, onze diensten zijn op maat gemaakt om aan de specifieke behoeften van elke school te voldoen. We werken samen met scholen om problemen te signaleren, preventieve maatregelen te nemen en constructieve oplossingen te vinden voor eventuele conflicten of uitdagingen die zich voordoen.

Predicaat Sociaal Veilige School

Het predicaat "Sociaal Veilige School" wordt toegekend aan scholen die actief kiezen voor een preventieve en structurele aanpak om de sociale veiligheid van hun leerlingen en personeel te waarborgen.

Deze aanpak richt zich op vier pijlers: signaleren, educatie, omgeving en beleid. Door te voldoen aan deze aanpak kunnen scholen het predicaat "Sociaal Veilige School" verdienen, waarmee ze hun toewijding aan een veilige en respectvolle leeromgeving kunnen tonen.

Diverse Diensten

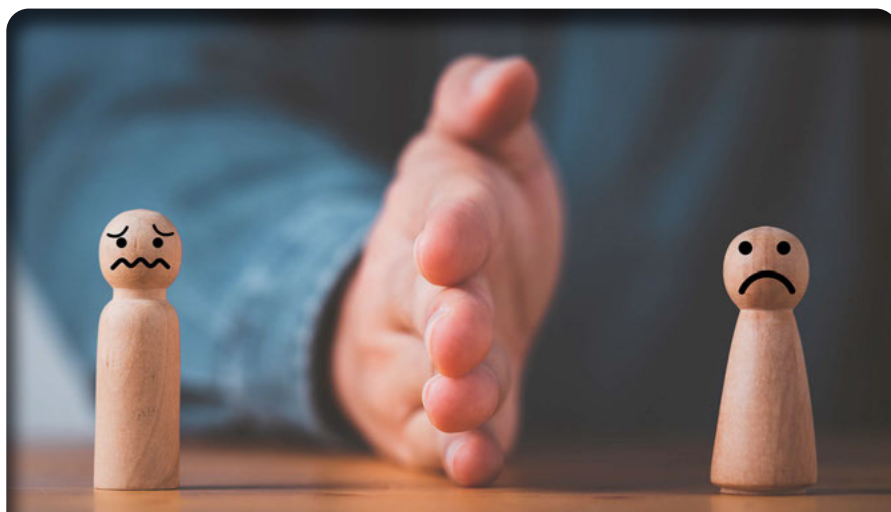
Onze diensten omvatten onder andere observatie op school om problemen te signaleren, coaching van teamleden en leerlingen, mediation om conflicten op te lossen, school-counseling voor leerlingen en leraren, en workshops en informatiebijeenkomsten voor zowel leerlingen als ouders. Door deze diverse diensten aan te bieden, streven we ernaar om een brede en effectieve ondersteuning te bieden aan scholen in hun inspanningen om sociale veiligheid te bevorderen.

Samen Werken aan Sociale Veiligheid

Bij Stichting Veilig Onderwijs geloven we in de kracht van samenwerking. Samen met scholen, ouders, leerlingen en andere betrokkenen streven we naar een veilige en respectvolle omgeving waarin iedereen zich gehoord, gezien en gerespecteerd voelt. We nodigen scholen dan ook uit om contact met ons op te nemen voor meer informatie over onze diensten en hoe we samen kunnen werken aan sociale veiligheid op school.

Neem Contact Met Ons Op

Wilt u meer informatie over hoe Stichting Veilig Onderwijs uw school kan ondersteunen bij het bevorderen van sociale veiligheid? Stuur een e-mail naar contact@stichtingveiligonderwijs.nl. We staan klaar om samen met u te werken aan een veilige en respectvolle leeromgeving voor iedereen.

De Kunst van Sociale Veiligheid op Scholen: Een Psychologische Benadering

In een tijd waarin scholen niet alleen een plek van kennisoverdracht, maar ook van sociaal-emotionele ontwikkeling zijn, is sociale veiligheid een thema dat steeds meer aandacht krijgt. Sociale veiligheid betekent dat leerlingen en leraren zich vrij voelen van fysiek en psychisch geweld, uitsluiting en intimidatie, zowel in de klas als daarbuiten. Het begrip reikt verder dan de aanwezigheid van regels en protocollen; het vraagt om een diepgaande psychologische benadering. Opvallend is dat kunst een unieke toegangspoort biedt tot het vergroten van deze veiligheid op scholen.

De vraag is dan ook: wat kunnen we leren van kunst om sociale veiligheid te versterken, en hoe kunnen we dat op een psychologisch onderbouwde manier toepassen binnen het onderwijs?

Kunst als spiegel van de ziel

Kunst is een krachtig middel om emoties en ervaringen te verkennen die moeilijk onder woorden te brengen zijn. Van oudsher gebruiken mensen kunst om zichzelf uit te drukken, maar ook om complexere thema's zoals identiteit, angst, hoop en verbinding aan te raken. Vanuit een psychologisch perspectief biedt kunst een ruimte waar individuen veilig

kunnen experimenteren met hun innerlijke wereld en de buitenwereld.

Dit experimentele aspect van kunst kan een waardevol hulpmiddel zijn in het creëren van sociale veiligheid op scholen. Wanneer leerlingen door middel van creatieve expressie hun emoties en gedachten kunnen delen, ontstaat er een natuurlijke vorm van communicatie. Kunst kan daarbij als veilige ruimte dienen voor gevoelens die anders misschien ongeuit blijven. Denk bijvoorbeeld aan theater, schilderen, muziek, dans of poëzie: het zijn stuk voor stuk kunstvormen die uitnodigen tot dialoog en persoonlijke groei.

Voor zowel leerlingen als leraren is het essentieel dat er veilige ruimtes zijn waarin deze creatieve expressie plaatsvindt. Hier komt het begrip "psychologische veiligheid" om de hoek kijken, een term die verwijst naar een klimaat waarin mensen zich veilig voelen om fouten te maken, hun mening te geven en risico's te nemen zonder angst voor negatieve consequenties. In een schoolcontext kan kunst bijdragen aan deze vorm van veiligheid door gevoelens van zelfvertrouwen en empathie te vergroten.

De psychologische basis: Het verlangen om gezien te worden

Vanuit een psychologisch oogpunt is een van de meest fundamentele menselijke behoeften het verlangen om gezien en gehoord te worden. Dit verlangen speelt een cruciale rol in het gevoel van veiligheid. Wanneer leerlingen zich onzichtbaar of onbegrepen voelen, kan dat leiden tot gevoelens van vervreemding, angst of zelfs agressie. Kunst biedt echter een platform waarop dit verlangen vervuld kan worden. Door leerlingen uit te nodigen om hun ervaringen via kunst te delen, geven we hen de kans om zich uit te drukken en gehoord te worden op manieren die verder gaan dan woorden alleen.

Op deze manier kan kunst dienen als een buffer tegen onveiligheid. Kunst maken en kunst ervaren zijn beide vormen van verbinding; ze brengen mensen bij elkaar en bieden ruimte voor wederzijds begrip. Dit is essentieel in een onderwijsomgeving, waar sociale veiligheid vaak een direct gevolg is van de kwaliteit van de relaties tussen leerlingen en leraren.

De rol van empathie en vertrouwen

Sociale veiligheid op scholen heeft ook te maken met de mate van empathie en vertrouwen tussen de betrokkenen. Kunst biedt een unieke mogelijkheid om empathie te ontwikkelen. Door bijvoorbeeld drama-oefeningen waarbij leerlingen zich in anderen moeten verplaatsen, kunnen zij leren om vanuit verschillende perspectieven te kijken. Psychologisch gezien activeert het inleven in een ander onze empathische vermogens, wat leidt tot een groter begrip en meer respect voor diversiteit.

In deze zin raakt kunst direct aan een belangrijk onderdeel van sociale veiligheid: het gevoel dat je geaccepteerd wordt zoals je bent. Wanneer leerlingen de kans krijgen om zichzelf authentiek uit te drukken, en wanneer leraren hen daarin aanmoedigen en ondersteunen, wordt er een basis gelegd voor vertrouwen. Vertrouwen is immers het fundament van iedere veilige omgeving, en kunst helpt dit te bevorderen door een ruimte te creëren waarin iedereen zichzelf mag zijn.

Kunst als preventief middel tegen pesten

Pesten vormt een groot gevaar voor sociale veiligheid in het onderwijs. Pesters creëren een klimaat van angst en

uitsluiting, wat de psychologische veiligheid ernstig kan ondermijnen. Interessant genoeg kunnen kunstprojecten een preventieve werking hebben tegen pesten. Wanneer leerlingen samenwerken aan creatieve projecten, ontwikkelen zij niet alleen hun sociale vaardigheden, maar leren ze ook hoe ze constructief kunnen omgaan met conflicten.

Het delen van creatieve ervaringen kan groepsbinding versterken, waardoor de kans op pesten kleiner wordt. Bovendien kunnen kunstvormen zoals theater en rollenspelen een licht werpen op pestgedrag en de gevolgen ervan, waardoor leerlingen meer inzicht krijgen in hun eigen gedrag en dat van anderen. Hierdoor kan kunst een reflectief en educatief middel worden om bewustwording te creëren en pestgedrag terug te dringen.

Kunst en diversiteit

Ten slotte is kunst bij uitstek een medium dat ruimte biedt aan diversiteit. Binnen het onderwijs is sociale veiligheid onlosmakelijk verbonden met inclusie en gelijkwaardigheid. Kunst stelt ons in staat om verschillende culturen, achtergronden en perspectieven te verkennen en te waarderen. Een klaslokaal waarin kunst een prominente rol speelt, kan

een weerspiegeling worden van de diversiteit binnen de samenleving. Kunst stimuleert leerlingen om hun unieke ervaringen en achtergronden te delen, wat leidt tot meer wederzijds begrip en respect.

In een psychologische benadering van sociale veiligheid gaat het uiteindelijk om het creëren van een omgeving waarin iedereen zich veilig voelt om zichzelf te zijn. Kunst is niet alleen een expressiemiddel, maar ook een krachtig instrument om empathie, vertrouwen en verbinding te bevorderen. Door kunst te integreren in het onderwijs kunnen we niet alleen de creativiteit van leerlingen stimuleren, maar ook bijdragen aan een sociaal veilige omgeving waarin iedereen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelt.

Conclusie

Sociale veiligheid op scholen is een complex thema, maar kunst biedt ons een waardevolle ingang om deze veiligheid te versterken. Vanuit een psychologische benadering kunnen we door middel van kunst het verlangen naar verbinding en expressie vervullen. Hierdoor kan kunst een katalysator zijn voor een veilig, empathisch en inclusief schoolklimaat, waarin iedereen - leerling en leraar - zich gezien en geaccepteerd voelt.

Goed is goed genoeg, mag voldoende ook?

Het thema van dit magazine is 'uit de kunst'. De betekenis hiervan is 'heel erg goed' of 'voortreffelijk'. In deze tijd van alles maar oneindig moeten beoordelen en meningen posten, sterren en ratings uitdelen wil iedereen natuurlijk als 'heel erg goed' beoordeeld worden.

Ook ik gebruik de oordelen die gegeven worden in Google maps bij het zoeken naar een restaurant. Bedrijven smeken je vaak bijna om een (uiteraard positieve) recensie te plaatsen.

In het onderwijs is een aantal jaren het predicaat de 'excellente school' uitgedeeld. Ik ben eerlijk gezegd blij dat hier weer mee gestopt is. Het basisonderwijs is aan het watertrappelen om het hoofd boven water te houden. Grote tekorten aan leerkrachten en directeuren, meer gecompliceerde leerlingen door Passend Onderwijs en de plicht om, ondanks die factoren, toch te voldoen aan de meetlat voor fatsoenlijk lees, taal- en rekenonderwijs, omdat we anders kinderen tekort doen. Ja, ook burgerschap en ICT-vaardigheden horen bij de basis, maar ik zet de eerste drie toch altijd een treetje hoger voor mezelf en de scholen waar ik werk. Mag het een onsje minder? Mag 'goed' of zelfs 'voldoende' ook? Mag de lat die we onszelf op (laten) leggen een stukje naar beneden?

En als het antwoord 'ja' is, hoe doen we dat dan?

Het antwoord is uiteraard niet simpel en vraagt op veel gebieden om een antwoord.

Ik probeer in mijn praktijk als interim-directeur altijd uit te stralen in woord en daad dat ik als leidinggevende niet verwacht van leerkrachten dat ze werken tot half zes, dat ze dagelijks berichten via de ouderapp naar ouders moeten sturen, dat iedere les perfect voorbereid is of dat ieder werkboek is nagekeken. Het is mijn taak om te zorgen dat leerkrachten of scholen focus aanbrengen. Daarmee moet je ook duidelijk maken wat niet bij de focus hoort. Als we de focus hebben op de begrijpend leesresultaten en de didactiek bij rekenen, dan mogen de IPC-lessen best wat minder uitgebreid. Of hoeft de Sint niet ieder jaar op een andere ludieke manier welkom geheten te worden.

Echter, de focus kan nooit niet op sociale veiligheid liggen. Daar ligt een basis waar geen discussie over kan zijn. Incidenten die de

sociale veiligheid aantasten moeten bekend zijn bij betrokken functionarissen binnen de school (dus ook directie) en bij betrokken ouders. De incidenten moeten goed worden gedocumenteerd met duidelijke vervolgspraken.

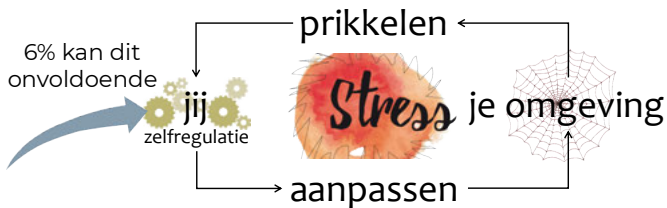
Een goed veiligheidsbeleid en duidelijk anti-pestprotocol kan hierin tot steun zijn. Maar ook hier zou 'voldoende' mogen gelden. Ik werk op een school waar het veiligheidsbeleid een stevig discussiepunt is binnen de medezeggenschapsraad. De oudergeleding vindt een gedetailleerd en uitgebreid plan erg belangrijk. Ik heb echter wel een 'maar' en die ligt bij een lichte protocollen allergie als het gaat over incidenten met kinderen. Ik pleit voor een protocol met voldoende professionele ruimte, omdat elk incident en ieder betrokken kind en ouderpaar, iedere groep en leerkracht een andere combinatie vormen. Wellicht is de betrokkenheid en inzet van de ouders van de pester zodanig positief, dat het kind nog een kans verdient in plaats van een wellicht zware sanctie die volgens het anti-pestprotocol aan de beurt is. Of laten een pester en diens ouders zo weinig zelfreflectie zien, dat de sanctie nog te licht is. Het is niet het protocol dat 'uit de kunst' moet zijn, maar de afhandeling van het incident door de professionals.

Hettie Sipman is vaste columnist van het SVO-magazine. Dit is haar veertiende column.

Routekaarten: persoonlijke regels en routines

“Met L. waar we een Routekaart voor hebben gemaakt, gaat het nu al 3 dagen top. Hij volgt prima en legt zich neer bij het nieuwe plan. En bovenal, hij valt nu minder uit de groep omdat zijn naam echt veel minder negatief gebruikt wordt. Vandaar dat ik nu ook heel snel aan de gang wil met A. omdat hij nu nog meer opvalt.” Juf groep 2.

Op iedere school zijn er leerlingen die door hun gedrag een hoog risico geven op sociale onveiligheid. 15% van de leerlingen laat gedragsproblemen zien. Veel van deze leerlingen hebben moeite om zich in hun omgeving staande te houden. 6% is onvoldoende in staat tot adequate zelfregulatie. Hun gedrag ontregelt onderwijsleerprocessen, de gezagsrelatie en de sociale interactie.

Voor hen is externe regulatie noodzakelijk. Verander hun omgeving, dan verandert hun gedrag. De M5-Routekaart helpt leerkracht en leerling om hun omgeving passender te maken, zodat inclusief onderwijs een stapje dichterbij komt.

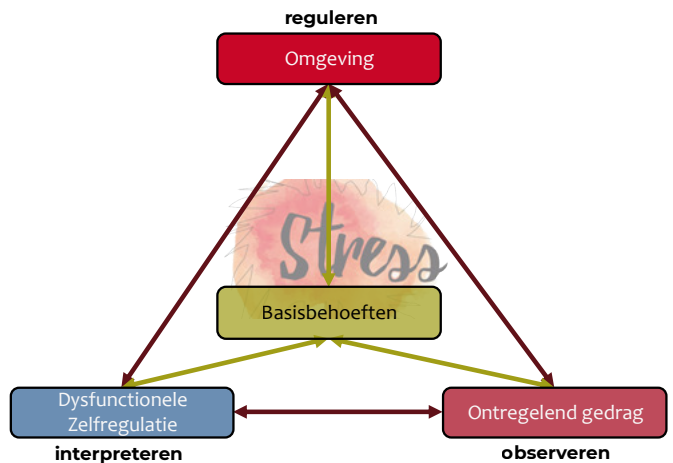
Hoe werkt het?

Eerst brengen we het ontregelend gedrag van een leerling in kaart. Aan de hand van een observatielijst wordt een inschatting gemaakt van de impact daarvan op onveiligheid. Gebaseerd op de basisbehoeften en de invloed van het ontregelend gedrag op de groep onderscheiden we zes domeinen (zie tabel). Dat is belangrijk om een passende Routekaart te maken. Wat in het ene domein goed werkt, kan voor de andere juist helemaal niet goed zijn.

Daarnaast onderscheiden we een domein van leerlingen die Hoogsensitief zijn voor hun omgeving. Zij lopen een groot risico op overbelasting in een sociaal onveilige omgeving.

	Invloed individu op de groep	Invloed van de groep op individu
Autonomie	Dwars en Onverschillig	Dominant
Competentie	Druk en Onrustig	Executief Onhandig
Relatie	Vermijdend	Sociaal Onhandig

Ook voor hen helpt een Routekaart om hen door het schoolleven te loodsen.

We krijgen ook zicht op de moeite die een leerling heeft met een specifieke zelfregulatie. Kost het een leerling moeite om eigen impulsen te remmen? Of om zich sociaal te gedragen? Dan kan op dat gebied externe regulatie noodzakelijk en helpend zijn. Een Routekaart wordt geschreven. Dat zijn persoonlijke, op maat gemaakte regels en routines. Die zijn niet ingewikkeld, maar pedagogische en beschermende maatregelen. Een regel kan bijvoorbeeld zijn dat een leerling altijd in het zicht van de leerkracht blijft. En een voorbeeld van een routine is het afspreken van een signaal voor een herstelplek wanneer een leerling overprikkelde raakt. Als de leerkracht of de leerling dat teken geeft, dan gaat een leerling een afgesproken tijd naar een herstelplek. De kern is steeds: als er geen gelegenheid is, dan gebeurt het niet.

“Er was een spuugincident, meteen gaan dan de raderen draaien, wat kan ik doen, zodat dat niet meer kan gebeuren. Blijft leuk...” Juf groep 2
Vier keer per jaar wordt de Routekaart bijgesteld.

De Routekaart is niet tijdelijk of leerkracht gebonden, maar geldt voor de schoolloopbaan, schoolbreed en in alle situaties. Dat vergroot de voorspelbaarheid. En dat geeft rust.

Meer weten? Luister onze podcastserie:

<https://open.spotify.com/show/5Wyp1IOQCNQgikdikGgDEw>

En neem contact op met Anco van Moolenbroek, adviseur sociale veiligheid en gedrag voor Melior Advies.

avanmoolenbroek@melioradvies.nl

06 346 58929

<https://melioradvies.nl/pedagogisch-klimaat/>

Tekst: Hans (Docent CKV Havo VWO)

Sociale Veiligheid op Scholen: Uit de Kunst!

In het onderwijs gebruiken we vaak het gezegde “uit de kunst” wanneer iets echt goed is, van hoge kwaliteit, of perfect verloopt. Maar wat betekent dat eigenlijk in de context van sociale veiligheid op scholen? Kunnen we sociale veiligheid ook beschouwen als iets dat “uit de kunst” is? Ik geloof van wel. Als docent in het voortgezet onderwijs zie ik dagelijks hoe belangrijk het is dat onze leerlingen zich veilig voelen, zowel fysiek als emotioneel, en dat vraagt om vakmanschap, aandacht en zorgvuldigheid - kortom, om iets wat “uit de kunst” is. Laten we eens verder kijken naar wat de uitdrukking “uit de

kunst” nog meer kan betekenen en hoe deze begrippen zich verhouden tot sociale veiligheid binnen de schoolomgeving.

VAKMANSCHAP: Het creëren van een veilige schoolcultuur

Wanneer we zeggen dat iets “uit de kunst” is, bedoelen we dat het vakmanschap van hoog niveau is. Sociale veiligheid creëren vraagt ook om vakmanschap. Het gaat niet alleen om regels en protocollen, maar om de kunst van goed lesgeven en begeleiden. Dit betekent dat we als docenten aandacht moeten hebben voor de sfeer in de klas en de onderlinge relaties

tussen leerlingen. We moeten aanvoelen wanneer een leerling zich buitengesloten voelt of wanneer er subtiele vormen van pesten plaatsvinden. Sociale veiligheid komt voort uit een voortdurende inspanning om een cultuur van respect en empathie te bevorderen. Een docent is als een kunstenaar die met precisie werkt om een omgeving te creëren waarin elke leerling zich gezien en gehoord voelt. Net zoals een schilder het juiste penseel kiest voor delicate details, moeten wij de juiste aanpak vinden voor elke situatie om een veilige en inclusieve ruimte te waarborgen.

PUURHEID:

De kracht van authentieke interactie

“Uit de kunst” kan ook verwijzen naar iets dat puur en echt is. Sociale veiligheid is geworteld in authenticiteit. Leerlingen moeten weten dat wij als docenten echt naar hen luisteren, dat hun gevoelens en zorgen serieus worden genomen. Dit vergt niet alleen professionele afstand, maar ook persoonlijke betrokkenheid. Wanneer leerlingen voelen dat een leraar oprecht is, ontstaat er vertrouwen, en dit vertrouwen is de basis van sociale veiligheid.

Authentieke interactie vraagt om consistentie en eerlijkheid. Als wij als team dezelfde normen hanteren en duidelijk zijn in onze verwachtingen, weten leerlingen waar ze aan toe zijn. Eerlijkheid betekent ook dat we open durven zijn over onze eigen fouten en kwetsbaarheden, zodat we een cultuur van leren en groei kunnen creëren waarin iedereen zich veilig voelt om hetzelfde te doen.

BALANS:

De kunst van sociale veiligheid is evenwichtigheid

Een andere betekenis van “uit de kunst” is iets dat perfect in balans is. Sociale veiligheid vereist een evenwichtige aanpak. Het is een kunst om te zorgen voor de juiste balans tussen regels en vrijheid, tussen toezicht en zelfstandigheid.

Leerlingen hebben structuren nodig om zich veilig te voelen, maar tegelijkertijd moeten ze ook de ruimte krijgen om zichzelf te ontdekken en fouten

te maken zonder bang te zijn voor zware consequenties. Als docenten moeten we voortdurend schakelen tussen het bieden van steun en het loslaten, tussen corrigeren en aanmoedigen. Deze balans is essentieel voor een veilige leeromgeving. Het vraagt om fijngevoeligheid, omdat elke leerling en elke situatie anders is.

SAMENWERKING:

De school als collectief kunstwerk

Kunst maak je vaak niet alleen, en hetzelfde geldt voor het creëren van een sociaal veilige school. Het is een collectieve inspanning van leerlingen, docenten, ouders en ondersteunend personeel. Een veilige schoolcultuur ontstaat pas echt wanneer iedereen zich verantwoordelijk voelt voor het welzijn van elkaar. Dit vraagt om samenwerking en communicatie op alle niveaus. Wanneer we als schoolteam de krachten bundelen, ontstaan er kansen voor creatieve oplossingen. Misschien zijn er mentormomenten waarin oudere leerlingen jongere leerlingen begeleiden, of projecten waarbij iedereen samenwerkt aan het creëren van een positieve schoolomgeving. Dit versterkt het gevoel van gemeenschap en verantwoordelijkheid - en dat is precies waar sociale veiligheid om draait.

GROEI EN ONTWIKKELING:

De doorlopende kunst van sociale veiligheid

Tot slot is sociale veiligheid een proces van voortdurende groei

en ontwikkeling, net als kunst. Het is nooit af. We moeten onszelf blijven verbeteren en blijven leren van de ervaringen die we opdoen. Dit betekent dat we als school open moeten staan voor feedback, zowel van leerlingen als van elkaar. Een veilige leeromgeving vereist voortdurende reflectie: wat gaat goed en waar kunnen we beter worden?

Net als een kunstenaar die blijft oefenen om zijn techniek te verfijnen, moeten wij als team werken aan onze vaardigheden op het gebied van sociale veiligheid. Het betekent dat we samen blijven kijken naar hoe we nog meer kunnen doen om onze leerlingen te ondersteunen.

Sociale veiligheid als kunstvorm

Sociale veiligheid op scholen is inderdaad uit de kunst. Het vereist vakmanschap, puurheid, balans, samenwerking en een voortdurende toewijding aan groei. Als docenten in het voortgezet onderwijs staan we voor de uitdaging om deze kunstvorm onder de knie te krijgen. Het mooie is dat wanneer we daarin slagen, we een omgeving creëren waarin leerlingen kunnen floreren. En als dat geen kunst is, wat dan wel?

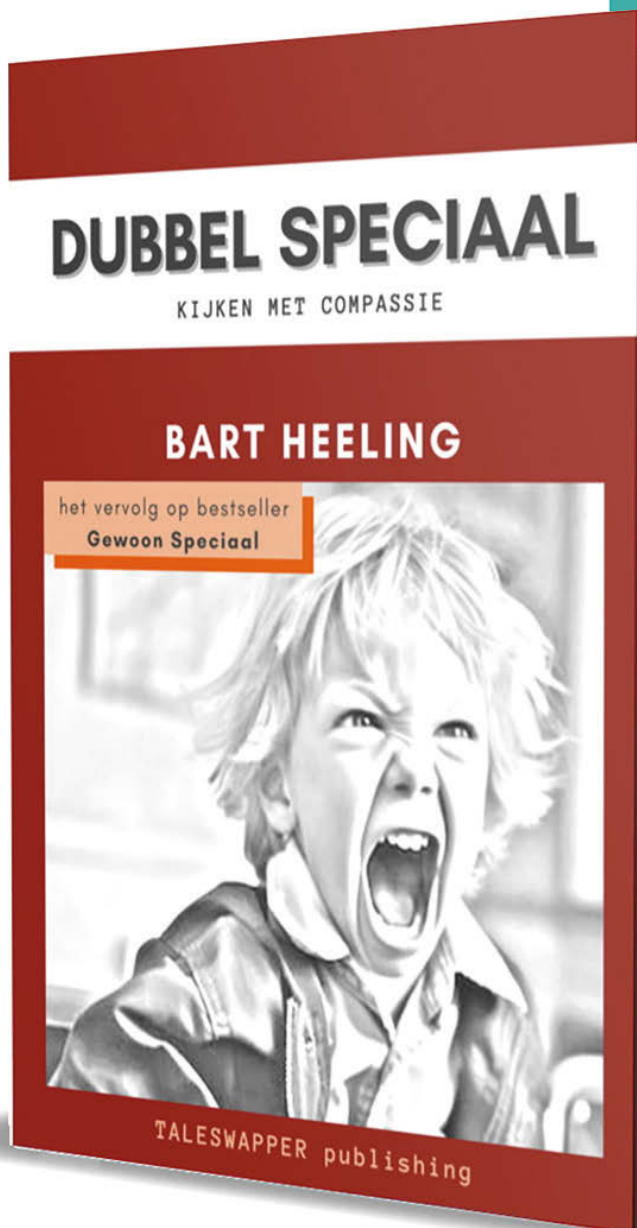
Laten we dit jaar met elkaar blijven werken aan een schoolklimaat dat niet alleen veilig is, maar ook echt “uit de kunst”.

Hans (Docent CKV Havo VWO)
(volledig naam bekend bij de redactie)

Boekentips

Gewoon Speciaal, kijken vanuit kindperspectief: een boek met 'omdenkstrategieën' en praktijkverhalen uit het speciaal onderwijs.

Door docent Bart Heeling.

In het boek '**Dubbel Speciaal**' staan praktijkverhalen uit het speciaal onderwijs, gerangschikt naar thema's als in- en externaliserend gedrag, motivatie, weerstand, beloften, sociaal besef, de positie van ouders, verbinding, humor, traumasensitief werken en pedagogische tact.

Wat voor veel kunstliefhebbers eigenlijk allang bekend was, wordt door verschillende onderzoeken nu echt bevestigd: kunst kijken en kunst maken helpen je bij het ontwikkelen van veel verschillende competenties die we ook terugvinden in de zogenaamde 21st century skills.

Auteurs: Yoyka Kroeze en Jobbe Holtes

Beeldend onderwijs op de basisschool gaat over het ontdekken van de wereld, ontdekken op een eigen wijze. Beginnende en aankomende leerkrachten leren met het boek **Kunst Meester** hoe zij kinderen kunnen begeleiden in 'verbeelden'.

Auteurs:
In de Groot en Lourens van der Leij

Kunst als sleutel tot Sociale Veiligheid in de klas

Als docent op een middelbare school heb ik in de loop der jaren ervaren dat kunst een cruciale rol speelt in het bevorderen van sociale veiligheid in de klas. In een wereld waar pesten, uitsluiting en conflicten vaak voor spanning zorgen, biedt kunst een manier om verbinding te maken, emoties te uiten en begrip voor elkaar te ontwikkelen. Het is niet alleen een vak dat leerlingen creatief uitdaagt, maar ook een krachtige tool om een veilige en inclusieve schoolomgeving te creëren.

In mijn eigen praktijk heb ik meerdere keren gezien hoe kunst - of het nu gaat om beeldende kunst, muziek, dans of theater - kan helpen om leerlingen samen te brengen, wederzijds respect te bevorderen en conflicten op een constructieve manier aan te pakken. Kunst kan een middel zijn om niet alleen de intellectuele maar ook de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen. In dit artikel wil ik mijn ervaringen en inzichten delen over hoe kunst kan bijdragen aan sociale veiligheid binnen het onderwijs.

Zelfexpressie en emotionele veerkracht

Een van de meest waardevolle aspecten van kunst in de klas is dat het leerlingen een kans biedt om zich op een andere manier uit te drukken dan via woorden. In mijn ervaring zijn

niet alle leerlingen even goed in staat om hun gevoelens en gedachten op de traditionele manier - via gesprek of schrijven - te uiten. Voor hen biedt kunst een alternatieve vorm van communicatie. Het kan hen helpen om emoties te verwerken, zoals angst, verdriet of onzekerheid, en deze op een veilige en niet-vergelijkende manier te delen.

Bijvoorbeeld, tijdens een schilderles vroeg ik de leerlingen om hun gevoelens over een bepaald thema - zoals vriendschap of pesten - uit te drukken op doek. Dit leidde niet alleen tot mooie en ontroerende werken, maar het zorgde er ook voor dat leerlingen die normaal gesproken weinig zouden delen, ineens konden laten zien wat hen bezighield. Een leerling die vaak stil was in de klas, bleek bijvoorbeeld een ontroerend schilderij te hebben gemaakt over het verlies van een dierbare, wat hen de ruimte gaf om hierover in gesprek te gaan met hun medeleerlingen en mij als docent.

Zelfexpressie via kunst biedt dus niet alleen een uitlaatklep voor emoties, maar draagt ook bij aan de emotionele veerkracht van leerlingen. Ze leren om op een creatieve manier met hun gevoelens om te gaan en begrijpen steeds beter hoe ze zichzelf kunnen uiten, wat bijdraagt aan hun algehele welzijn.

Kunst als platform voor dialoog en empathie

In een diverse klas met leerlingen van verschillende achtergronden, culturen en overtuigingen kan kunst een brug slaan tussen verschillende perspectieven. Door samen te werken aan kunstprojecten leren leerlingen niet alleen over de technieken van het vak, maar ontwikkelen ze ook empathie voor elkaar. Ze zien de wereld door de ogen van anderen, wat belangrijk is voor het bevorderen van wederzijds respect en het voorkomen van uitsluiting of discriminatie.

Bijvoorbeeld, in een project waarbij leerlingen gezamenlijk een muurschildering maakten over de thema's "diversiteit" en "verbondenheid", ontdekte ik dat ze elkaars verhalen en ervaringen waardeerden en respecteerden. De leerlingen die afkomstig waren uit verschillende culturele of sociale achtergronden, leerden elkaar beter kennen, wat voor sommigen een eye-opener was. Het maakte duidelijk hoe kunst een krachtig middel kan zijn om vooroordelen te doorbreken en om ruimte te creëren voor elkaars stemmen en verhalen.

Tijdens een andere les, waarin we theaterstukken opvoerden rondom thema's als pesten en groepsdruk, zag ik hoe leerlingen zich in de rol van anderen konden verplaatsen. Dit leidde niet alleen tot een beter

begrip van de gevolgen van pesten, maar ook tot concrete gesprekken over hoe zij zelf in de klas kunnen bijdragen aan een veiligere omgeving. Het stimuleren van empathie en dialoog via kunst helpt dus niet alleen in de creatie van een respectvolle schoolcultuur, maar bevordert ook sociale veiligheid op lange termijn.

Conflictbemiddeling en sociale vaardigheden

Het oplossen van conflicten is een belangrijk aspect van sociale veiligheid binnen het onderwijs. Als docent heb ik gemerkt dat kunst een krachtige rol kan spelen bij conflictbemiddeling. Wanneer leerlingen leren om zich via creatieve middelen uit te drukken, kunnen zij gemakkelijker hun emoties begrijpen en vervolgens op een meer constructieve manier met conflicten omgaan.

Een voorbeeld hiervan is het gebruik van theater en rollenspellen om leerlingen te leren hoe ze conflicten kunnen oplossen. Tijdens een workshop rond dit thema vroeg ik leerlingen om in kleine groepjes een scenario na te spelen waarin ze een conflict hadden - bijvoorbeeld over een misverstand in een vriendschap. Ze kregen de opdracht om het conflict eerst op een 'ongezonde' manier op te lossen (bijvoorbeeld door te schreeuwen of elkaar uit te schelden), en vervolgens opnieuw op te lossen op een 'gezonde' manier (door goed te communiceren, actief te luisteren en compromissen te sluiten). Dit leidde niet alleen tot waardevolle

reflectie, maar ook tot concrete handvatten die leerlingen kunnen toepassen in hun eigen sociale interacties.

Door kunst en drama te integreren in het onderwijs kunnen leerlingen vaardigheden ontwikkelen die hen helpen om op een respectvolle en positieve manier met anderen om te gaan. Dit is van essentieel belang voor de sociale veiligheid in de klas, omdat het leerlingen niet alleen leert hoe ze zichzelf kunnen uiten, maar ook hoe ze hun emoties kunnen reguleren en op een gezonde manier met anderen kunnen communiceren.

Kunst als Tool voor Inclusie

In een school waar de diversiteit van leerlingen groot is, kan kunst een bijzonder krachtig middel zijn om inclusie te bevorderen. Het biedt een manier om gezamenlijke ervaringen te creëren en tegelijkertijd de waarde van ieders unieke achtergrond te vieren. Kunstprojecten die bijvoorbeeld thematisch zijn gebaseerd op inclusie, gelijkwaardigheid of samenwerking, kunnen leerlingen helpen om zich verbonden te voelen, ongeacht hun achtergrond.

Een praktijkvoorbeeld uit mijn eigen ervaring is een gezamenlijk muziekproject waarbij leerlingen uit verschillende klassen en culturele achtergronden samenwerkten om een lied te schrijven en uit te voeren. Wat begon als een idee om leerlingen creatief uit te dagen, werd al snel een manier om te

verbinden. Het samenwerken aan een gemeenschappelijk doel maakte niet alleen de verschillen tussen de leerlingen minder belangrijk, maar zorgde ook voor meer begrip en respect voor elkaar. De gedeelde ervaring van het maken van muziek bood een stevige basis voor sociale interactie en inclusie.

Conclusie: Kunst als fundament voor sociale veiligheid

Kunst in de klas biedt een krachtige bijdrage aan het bevorderen van sociale veiligheid. Of het nu gaat om het ondersteunen van zelfexpressie, het ontwikkelen van empathie of het bevorderen van inclusie, kunst biedt leerlingen de tools en ruimte om respectvolle, ondersteunende relaties op te bouwen. In mijn praktijk heb ik geleerd dat wanneer kunst actief wordt ingezet in het onderwijs, het niet alleen de creativiteit van leerlingen stimuleert, maar ook hun sociale en emotionele vaardigheden versterkt. Het helpt leerlingen om zich gehoord te voelen, conflicten op een gezonde manier op te lossen en een veilige, inclusieve leeromgeving te creëren.

Door kunst als middel te omarmen, kunnen scholen de basis leggen voor een samenleving waarin iedereen zich veilig voelt, ongeacht hun achtergrond of situatie. Kunst is niet alleen een vak; het is een krachtige manier om sociale veiligheid te bevorderen en de schoolcultuur positief te beïnvloeden.

Voorleestijd!!

Verhaal over het nieuwe jaar om in de klas voor te lezen in de onderbouw

Het Grote Nieuwjaarsfeest in Regenboogvallei

Het was bijna Nieuwjaar in Regenboogvallei, de mooiste plek die je je kunt voorstellen. De bomen hadden bladeren in alle kleuren van de regenboog, de lucht rook altijd een beetje naar honing, en de rivier glinsterde alsof er duizenden sterretjes in dreven. Regenboogvallei was de thuisbasis van bijzondere dieren die allemaal goed met elkaar konden opschieten - meestal dan.

Op een zonnige ochtend in december sprongen Evi de eekhoorn en Boef de beer enthousiast rond. Ze hingen vrolijke lampionnen in de bomen en legden zilveren slingers langs de rivier.

“Dit wordt het beste Nieuwjaarsfeest ooit!” riep Evi terwijl ze een slinger vastknoopte.

“Zeker weten!” bromde Boef met zijn lage stem. “Ik kan niet wachten om iedereen mijn honingtaart te laten proeven.”

Maar niet iedereen was zo vrolijk. In een hoekje van de vallei zat Saffie de schildpad sip te kijken. “Niemand vraagt mij om mee te helpen,” mopperde ze tegen zichzelf. “Misschien vinden ze me te traag.”

Aan de andere kant van de vallei stoeiden Kiki de kameleon en Puk de papegaai. Maar het spel liep uit de hand.

“Kijk uit waar je vliegt, Puk!” riep Kiki boos toen Puk per ongeluk tegen haar botsste.

“Misschien moet jij gewoon sneller wegduiken!” kaatste Puk terug.

De spanning hing in de lucht. De dieren werkten wel samen, maar er waren ook kleine ruzietjes die het feest in gevaar konden brengen.

Het plan van Olli de uil

Die avond riep Olli de uil, de oudste en wijste bewoner van Regenboogvallei, iedereen bijeen onder de grote Regenboogboom. “Dieren van de vallei,” begon Olli plechtig,

“we staan op het punt een nieuw jaar te beginnen. Dit is een kans om niet alleen feest te vieren, maar ook om na te denken: hoe kunnen we nog betere vrienden zijn?”

De dieren keken elkaar aan. Sommige, zoals Evi en Boef, knikten enthousiast, maar anderen - zoals Kiki en Puk - keken een beetje ongemakkelijk weg.

“Laten we een wenssteen maken,” stelde Olli voor. “Iedereen mag een wens doen voor het nieuwe jaar. Maar... de wens moet niet voor jezelf zijn. Het moet een wens zijn om iemand anders blij te maken.”

De dieren vonden het een geweldig idee en spraken af om de volgende dag hun wensen op te schrijven.

Kleine wensen, grote ruzies

De volgende ochtend verzamelden de dieren zich rond de grote Regenboogsteen. Iedereen mocht om de beurt zijn wens op een klein, kleurrijk kaartje schrijven en dat in de steen steken.

Evi de eekhoorn was als eerste. “Ik wens dat Saffie de schildpad voortaan met ons mag meedoen, omdat ze zulke mooie patronen op haar schild kan schilderen!”

Saffie keek verbaasd op. “Echt waar? Dat wil ik heel graag!” zei ze verlegen.

Toen was het Kiki's beurt. Maar terwijl ze haar kaartje opschreef, fluisterde Puk: “Schrijf iets over hoe je niet zo langzaam moet veranderen van kleur.”

Kiki voelde haar wangen warm worden van boosheid. “Misschien moet jij eens leren stil te zijn, Puk!” snauwde ze.

De andere dieren keken ongemakkelijk toe. Olli de uil sloeg zijn vleugels uit en riep: “Ho, ho! Wat is hier aan de hand?”

Puk draaide zich om. “Ik maakte alleen maar een grapje, maar Kiki kan nergens tegen.”

“Dat was helemaal niet grappig!” riep Kiki.

Olli zuchtte diep. “Vrienden, Nieuwjaar gaat over een nieuwe start. Over goedmaken wat misging. Misschien moeten jullie samen een wens bedenken om elkaar te helpen.”

Kiki en Puk keken elkaar aarzelend aan. “Nou... misschien,” mompelde Puk.

De wenssteen werkt zijn magie

Na een tijdje waren alle wensen in de Regenboogsteen gestopt. Olli sprak een oude spreuk uit:

*“O Regenboogsteen, wees onze gids,
Breng vriendelijkheid en wijsheid, tijd voor wat nieuws.”*

De steen begon zachtjes te gloeien, en een regenboog van licht straalde over de vallei. Eén voor één werden de wensen werkelijkheid.

- Saffie kreeg haar kans en mocht meehelpen met het schilderen van de decoraties. Ze schilderde prachtige patronen op de lampionnen, die nu nóg mooier waren.
- Evi en Boef organiseerden een spel waarin iedereen op zijn eigen manier kon bijdragen, of je nu snel was zoals Evi of traag zoals Saffie.
- Kiki en Puk maakten samen een groot bord met de tekst: *“Vrienden zijn is elkaar begrijpen.”* Ze hingen het boven de feesttafel.

“Het spijt me, Kiki,” zei Puk. “Ik wilde niet gemeen zijn.”

“En het spijt mij dat ik zo boos werd,” antwoordde Kiki.

Olli de uil glimlachte vanaf zijn tak. “Zien jullie? Soms is het moeilijk om vrienden te zijn, maar als je eerlijk bent en elkaar wilt begrijpen, kun je alles oplossen.”

Het beste Nieuwjaarsfeest ooit

Die avond begon het feest. De dieren dansten onder de lampionnen, aten honingtaart van Boef, en bewonderden Saffie's mooie schilderijen. Iedereen voelde zich welkom, zelfs de dieren die eerder ruzie hadden gemaakt.

Toen de klok middernacht sloeg en het nieuwe jaar begon, sprongen er duizenden lichtjes uit de Regenboogsteen. Ze vulden de lucht met kleuren en warmte.

“Gelukkig Nieuwjaar, vrienden!” riep Olli de uil.

“Gelukkig Nieuwjaar!” riepen de dieren in koor.

En zo begon 2025 in Regenboogvallei - met een frisse start, nieuwe vriendschappen, en de belofte om altijd goed voor elkaar te zorgen.

Waarvoor contact opnemen met Stichting Veilig Onderwijs

Laatst op onze basisschool hadden we een uitdagende situatie. Een groepje leerlingen voelde zich niet prettig door de dynamiek in de klas: er was sprake van pestgedrag en kleine conflicten. Het team van leraren deed al enorm hun best, maar soms heb je net dat extra steuntje nodig.

Daar kwam **Stichting Veilig Onderwijs** in beeld! Zij boden ons niet alleen concrete handvatten voor het omgaan met lastig gedrag, maar gaven ook richting aan zowel de leerkrachten als de kinderen. Zo werd er bijvoorbeeld een mooie sessie georganiseerd over **weerbaarheid en respect**. Door rollenspellen en interactieve werkvormen leerde de klas hoe ze beter met elkaar konden omgaan.

Het resultaat? Een klas waar kinderen elkaar steunen in plaats van tegenwerken. Waar leraren zich zelfverzekerder voelen in het aanpakken van sociale onveiligheid. En bovenal: een fijne, veilige plek waar iedereen zich welkom voelt.

Dankzij de samenwerking met **Stichting Veilig Onderwijs** hebben we gezien hoe belangrijk het is om als team en met experts samen te werken voor een veilige schoolomgeving. Sociale veiligheid is iets

waar we allemaal aan bijdragen, iedere dag weer!

Sociale Veiligheid in het Voortgezet Onderwijs: Mediator in de klas

Op een middelbare school merkte het team dat de sfeer in een derde klas steeds grimmiger werd. Er waren voortdurende spanningen tussen verschillende vriendengroepen, wat leidde tot verbale confrontaties en zelfs enkele vechtpartijen. De school besloot om een **mediator van Stichting Veilig Onderwijs** in te schakelen.

De mediator organiseerde gesprekken tussen de leerlingen en begeleidde ze in het uitspreken van hun gevoelens en het zoeken naar oplossingen. Dankzij deze bemiddeling verbeterde de communicatie in de klas en daalde het aantal incidenten aanzienlijk. Er ontstond meer begrip en respect tussen de leerlingen, wat de sfeer in de klas enorm ten goede kwam!

De Vertrouwenspersoon als klankbord

Op een MBO-instelling signaleerden docenten dat enkele studenten zich onveilig voelden door ongewenst gedrag

van medestudenten, maar ze wisten niet goed bij wie ze terecht konden. De school schakelde **Stichting Veilig Onderwijs** in en stelde een externe **vertrouwenspersoon** beschikbaar.

Deze vertrouwenspersoon was een onafhankelijke figuur waar studenten met hun zorgen en klachten naartoe konden gaan. Dankzij deze laagdrempelige toegang werd er sneller melding gemaakt van incidenten, wat zorgde voor tijdige interventies en betere ondersteuning van de studenten. Vertrouwen en veiligheid gingen hierdoor hand in hand!

Hulp bij het opstellen van een Sociaal Veiligheidsbeleid

Een school voor speciaal onderwijs merkte dat er behoefte was aan een helder en concreet **sociaal veiligheidsbeleid**. Er waren regelmatig uitdagingen op het gebied van gedragsproblemen en de school wilde beter voorbereid zijn op situaties die de sociale veiligheid in gevaar brachten.

Met hulp van **Stichting Veilig Onderwijs** is het beleid opgesteld, afgestemd op de specifieke behoeften van hun leerlingen. Het beleid bevatte duidelijke protocollen, stappenplannen en handvatten voor het

hele team om vroegtijdig in te grijpen en preventief te handelen. Dankzij dit beleid voelen zowel leraren als leerlingen zich gesteund in hun omgang met lastige situaties.

Een Succesvolle Ouderavond over Sociale Veiligheid

Een basisschool had te maken met onrust onder de ouders vanwege incidenten op het schoolplein, zoals pesten en uitsluiting. De school wilde hier niet alleen de leerlingen bij betrekken, maar ook de ouders. Daarom nodigden ze **Stichting Veilig Onderwijs** uit om een **ouderavond** te verzorgen.

Tijdens deze interactieve avond kregen ouders informatie over hoe zij thuis kunnen bijdragen aan sociale veiligheid op school. Ze leerden over het herkennen van signalen van pesten en hoe ze hun kinderen kunnen ondersteunen in het maken van gezonde vriendschappen. Het resultaat? Een sterkere samenwerking tussen ouders en school, waarbij iedereen hetzelfde doel voor ogen heeft: een veilige omgeving voor ieder kind!

Wij helpen graag. Neem contact op via contact@stichtingveiligonderwijs.nl

Sociale veiligheid op scholen: veel meer dan pesten alleen

Wanneer mensen denken aan sociale veiligheid op scholen, gaat de gedachte vaak direct naar pesten. Hoewel pesten een belangrijk aspect is, reikt sociale veiligheid veel verder. Het draait om het creëren van een omgeving waarin iedereen zich veilig, gerespecteerd en welkom voelt - van leerlingen tot docenten, en zelfs ouders.

Wat is sociale veiligheid?

Sociale veiligheid betekent jezelf kunnen zijn zonder angst voor uitsluiting, discriminatie, geweld of ander grensoverschrijdend gedrag. Het gaat om een cultuur van acceptatie en respect, ongeacht je achtergrond, geloof, geaardheid of uiterlijk.

In een sociaal veilige omgeving kunnen mensen groeien, leren en zichzelf ontwikkelen. Maar helaas is dat niet voor iedereen vanzelfsprekend. Veel mensen voelen zich soms onveilig, ook op school.

Het verhaal van Samira

“Ik herinner me dat ik in de brugklas zat en het gevoel had dat ik er niet bij hoorde,” vertelt Samira (14). “Ik droeg een hoofddoek, en sommige klasgenoten maakten daar constant opmerkingen over. Ze vroegen of ik ‘geen haar had’ of maakten flauwe

grappen. Daardoor voelde ik me buitengesloten. Gelukkig was er een mentor die naar mij luisterde en actie ondernam. Hij gaf voorlichting in de klas over diversiteit en respect. Dat hielp niet alleen mij, maar zorgde ook voor meer begrip onder mijn klasgenoten.”

Het verhaal van directeur Pieter

“Als schoolleider zie ik hoe belangrijk sociale veiligheid is voor het welzijn van leerlingen en medewerkers,” zegt Pieter (52). “Leerlingen die zich veilig voelen, leren beter en durven fouten te maken. Maar ik heb ook ervaren hoe snel onveiligheid kan ontstaan. Een keer ontstond er een conflict tussen een docent en ouders, waarbij de toon zo onprettig werd dat onze docent zich bedreigd voelde. Dit gaf ons als school het signaal dat we onze protocollen rondom sociale veiligheid moesten versterken. We hebben nu duidelijke regels opgesteld en zorgen ervoor dat iedereen zich gehoord voelt. Sociale veiligheid begint met luisteren en proactief handelen.”

Wanneer voel je je onveilig?

Momenten van onveiligheid kunnen in diverse situaties ontstaan, bijvoorbeeld:

- Wanneer je wordt gepest, buitengesloten of gediscrimineerd.
- Als je te maken krijgt met agressie, intimidatie of verbaal geweld.
- Wanneer grenzen niet worden gerespecteerd.
- Als je je anders voelt dan de groep en daardoor eenzaam bent.
- Wanneer er geen duidelijke regels zijn over hoe we met elkaar omgaan.

Deze gevoelens kunnen diepe impact hebben op je welzijn en prestaties. Daarom is het belangrijk om ze serieus te nemen en samen te werken aan oplossingen.

“Ik voelde me eindelijk vrij om mezelf te zijn toen mijn klas leerde wat respect écht betekent.”

Leerling, 2e klas

Wat kun je doen bij onveiligheid?

Als je je onveilig voelt, zijn er verschillende stappen die je kunt nemen:

1. **Praat erover** met iemand die je vertrouwt, zoals een vriend, ouder of mentor.
2. **Meld het probleem** bij een vertrouwenspersoon of leidinggevende.
3. **Zoek hulp** bij instanties zoals Stichting Veilig Onderwijs, die gespecialiseerd zijn in sociale veiligheid.

“Sociale veiligheid creëren we samen. Door elkaar te accepteren en te steunen, bouwen we aan een omgeving waarin iedereen zich thuis voelt.”

schoolleven en signalen van onveiligheid serieus te nemen. Samen vormen scholen en ouders een team om een veilige omgeving voor iedereen te garanderen.

“Dankzij een duidelijke aanpak vanuit de school voelde ik me als docent weer gehoord en beschermd.”

Docent, groep 7

De rol van scholen en ouders

Scholen kunnen sociale veiligheid bevorderen door:

- Een helder beleid tegen pesten, discriminatie en agressie te ontwikkelen.
- Leerlingen, personeel en ouders te informeren over het belang van sociale veiligheid.
- Een vertrouwenspersoon aan te stellen als aanspreekpunt.
- Programma's aan te bieden die sociale vaardigheden en weerbaarheid vergroten.

Ouders spelen ook een belangrijke rol door open te praten met hun kinderen, betrokken te zijn bij hun

Samen voor een veilige omgeving

Sociale veiligheid is een verantwoordelijkheid van ons allemaal. Door open te staan voor elkaar en grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar te maken, kunnen we het verschil maken. Laten we werken aan een wereld waarin iedereen zichzelf kan zijn.

Meer weten over sociale veiligheid of behoefte aan ondersteuning? Neem contact op met Stichting Veilig Onderwijs. Samen zorgen we ervoor dat iedereen zich veilig voelt!

“UIT DE KUNST”

..... een zwarte bladzijde in onderwijswereld. Kunst krijgt steeds minder aandacht in het curriculum doordat er minder geld te besteden is. Wetenschappelijke studies en onderzoeken geven het belang van kunstvakken in ons onderwijs aan. Ik zou in herhalingen vallen als ook ik uit de doeken doe waarom kunstvakken bevorderend zijn voor het leren van kinderen. Dat niet alleen nieuwe vaardigheden en nieuwe kennis wordt aangeleerd, dat hersenen zodanig gestimuleerd worden dat het makkelijker is voor de leerling om te leren, maar dat persoonsvorming en maatschappelijke vorming een onmisbaar (en in deze tijd zeker noodzakelijk) gunstig effect heeft op de ontwikkeling van de leerlingen.

Het leek mij daarom origineel om bij het thema “uit de kunst” aan te sluiten met letterlijk een “kunstig” lesidee, gebaseerd op de prachtige animatiefilm Peter en de Wolf. (<https://www.youtube.com/watch?v=rkVIQTbKzn0>). Deze bekroonde film is zonder dat je er iets mee doet al de moeite waard om te bekijken.

Leeftijd: bovenbouw PO,
leerjaar 1 VO

Lesdoel: maak in groepjes een verhaal bij de film Peter en de Wolf.

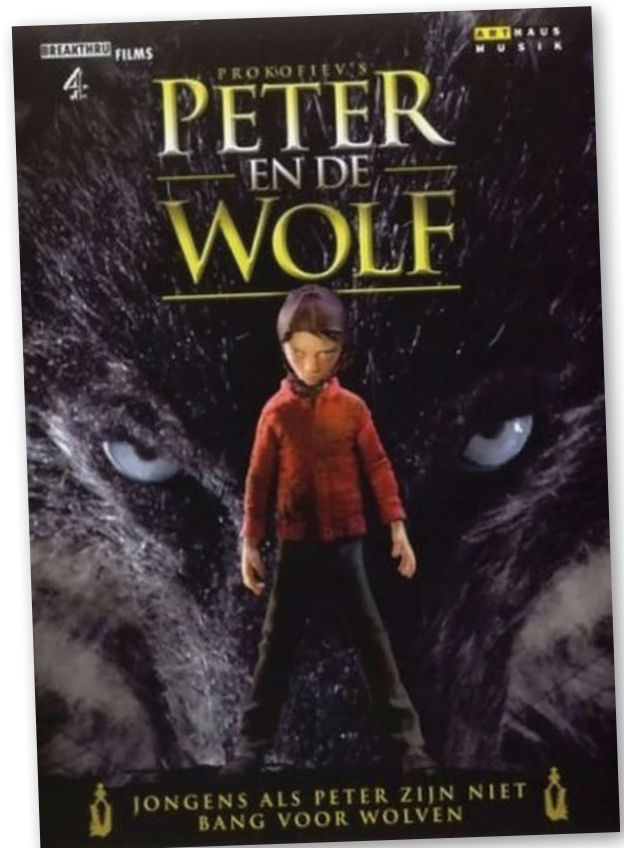
Wat heb je nodig:
smartboard, enkele iPads/computers voor leerlingen

Leeruitkomsten:
samenwerken,
taal (verwoorden van emoties in muziek en beelden),
presentatie, instrumentenkennis,
verdieping van onderwerpen zoals armoede en pesten

Lesinhoud:

1. De leerlingen zien de animatiefilm Peter en de Wolf (zie link). Het is belangrijk dat er in de film geen woord wordt gesproken en er geen ondertiteling is (30 minuten)
2. Bespreek met de leerlingen waar de film over gaat (15 minuten)
3. De leerlingen worden in groepjes (3 a 4 ll per groep) verdeeld. Elk groepje krijgt een deel van de film en voorziet dit deel van gesproken tekst. Niet alleen verzinnen de leerlingen de tekst van de personages, ook beschrijven zij de situatie. Bijvoorbeeld “Er was eens eens jongen die in het bos woonde bij zijn opa. Hij heette Peter”. De leerkracht geeft precies aan voor elk gedeelte de leerlingen verantwoordelijk zijn. De leerlingen kunnen op bijvoorbeeld een iPad hun deel bekijken (30 min.)
4. De leerlingen presenteren hun tekst tijdens de film. Gelet wordt op de intonatie, op de timing en inhoudelijk (30 min.)
5. Als verdieping kan er nog ingegaan worden op de thema’s die in de film aan de orde komen, zoals pesten en armoede. Maar ook kunnen de specifieke instrumenten onder de aandacht gebracht worden.

Het is raadzaam om deze les in twee of zelfs drie gedeeltes te verdelen. Allereerst het bekijken van de film en ingaan op wat er gebeurt. Daarna de opdracht aan de leerlingen geven en ermee aan de slag gaan. Als laatste de presentatie. Veel plezier!

Je school, je lust en je leven

Het thema voor dit nummer is 'uit de kunst'.

Voordat ik aan deze column begon, heb ik eerst nagedacht wat ik zou schrijven over 'uit de kunst'.

Nou, dan kom ik eerst bij woorden, die het woord 'kunst' in zich hebben, zoals kunstig, kunstzinnig, kunstenaar, kunstgalerie, gekunsteld, beeldende kunst, openbaar kunstbezit, kunstroof en ons thema 'uit de kunst'.

Op internet vond ik bijvoorbeeld deze omschrijving van kunst:

Kunst is de bewuste creatie van iets moois of betekenisvol met behulp van vaardigheid en verbeelding. Het omvat een breed scala aan menselijke activiteiten, waaronder schilderen, tekenen, grafiek, beeldhouwen, moderne mediakunst, theater, dans, muziek en zang, fotografie, film, architectuur, literatuur en poëzie.

Wat een mooie omschrijving. De genoemde facetten zitten zeker in het vak van leerkracht. Je bent vormend bezig. Kinderen die vaardigheden meegeven, die later bewust of onbewust je leven bepalen. We zeggen het eigenlijk te weinig tegen kinderen of jong volwassenen. Je doet het goed, je doet het uit de kunst.

Ook iets wat je eens tegen je collegae mag zeggen.

Tijdens je opleiding op de PABO kreeg je zeker te maken met een aantal van de hierboven genomen facetten. Creatief moest je zeker zijn, evenals het hebben van vaardigheden en verbeelding. Eigenlijk was je aan het eind van je opleiding een kunstenaar. Bij geschiedenis werd veel kennis middels verhalen doorgegeven. Nee, niet via verhalen voorlezen, maar gewoon vertellen. Soms gebruikmakend van platen of wandkaarten. Heerlijke momenten waren dat, voor de leerlingen en jezelf.

Veel kennis en vaardigheden gebruikte je in je lessen, vaak gesteund door collegae die al langer in het vak zaten. Door de jaren heen ging je je verder ontwikkelen via cursussen. Alles in het belang van beter lesgeven. Het les geven op zich zelf was al een kunst. De leerlingen boeien voor de vakken, die ze kregen. Eerlijk gezegd waren niet alle vakken even leuk voor de kinderen. Maar dan toch de taak of liever gezegd de opgave om

het toch zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Met alle kunstgrepen die je toen ter je beschikking had. Veel hulpmiddelen zijn tegenwoordig via internet op te roepen of te verzamelen. Niets mis mee overigens, maar het is een andere vorm van lesgeven. De werkwijzen en ideeën zijn voor je bedacht of gecreëerd.

Het tegenwoordige lesgeven zie ik meer als een kennis overdracht, die anderen willen dat je het zo doet. Waar is de kunst gebleven van het lesgeven? Waar is de beleving van wat je geleerd hebt? De lessen waar je, als leerkracht, je ziel en zaligheid instopt. De momenten, die de kinderen nog weten na de schooltijd. Die momenten zijn zo belangrijk, omdat langs die weg de aangeboden kennis en vaardigheid blijft hangen. Wat is het dan goed, dat je kunt zeggen 'weet je nog dat we dat en dat geleerd hebben'.

Ook al doe je in je verdere leven of loopbaan weinig of niets meer met die leerstof, dat het blijft hangen is op zich al belangrijk.

Kort samengevat:

Een leerkracht is een kunstenaar. Een kunstenaar, die de leerstof laat ervaren als een openbaar kunstbezit.

Dit is de negentiende column in de serie *Je school, je lust en je leven*.

Stellingen

Stellingen: nodigen uit tot reflectie en discussie en kunnen vanuit verschillende perspectieven worden benaderd. We hebben Anne (14 jaar) havo leerling, Mees (36) docent natuurkunde en Vivian (42) moeder van Anne gevraagd om op onze stellingen te reageren.

1. “Sociale veiligheid op school is net zo belangrijk als het behalen van goede leerresultaten.”

Anne:

“Ik vind het belangrijk om goede cijfers te halen, maar als ik me niet veilig voel in de klas, kan ik me niet concentreren. Het ene kan niet zonder het andere.”

Mees:

“Leerlingen kunnen pas echt leren als ze zich veilig voelen. Sociale veiligheid is een voorwaarde voor het behalen van goede leerresultaten.”

Vivian:

“Ik wil dat mijn kind zich veilig voelt op school. Goede cijfers zijn fijn, maar een veilige omgeving komt op de eerste plaats.”

2. “Iedereen in en rondom de school draagt verantwoordelijkheid voor een veilige sociale omgeving.”

Anne:

“Het is belangrijk dat we elkaar helpen en dat niemand buitengesloten wordt. Maar het helpt ook als de leraren hier streng op letten.”

Mees:

“Ik probeer zelf een veilige sfeer in de klas te creëren, maar dat lukt alleen als ook de leerlingen en ouders hun verantwoordelijkheid nemen.”

Vivian:

“Ik leer mijn kind om respectvol te zijn naar anderen. Maar de school moet ook duidelijke regels hebben en ervoor zorgen dat iedereen zich eraan houdt.”

3. “Een school kan pas echt sociaal veilig zijn als er open communicatie is tussen leerlingen, ouders en docenten.”

Anne:

“Ik durf niet altijd alles te zeggen tegen mijn docent, maar het helpt als ze luisteren zonder meteen te oordelen.”

Mees:

“Als er iets speelt, probeer ik altijd het gesprek aan te gaan met de leerling én de ouders. Samenwerken is cruciaal.”

Vivian:

“Ik vind het belangrijk dat de school openstaat voor vragen of zorgen van ouders en kinderen. Zonder goede communicatie blijven problemen vaak onopgelost.”

4. “Sociale veiligheid stopt niet bij de schoolmuren; ook in de digitale omgeving moet dit een prioriteit zijn.”

Anne:

“Soms wordt er op WhatsApp of social media gepest. Het voelt alsof de school daar niet veel aan

kan doen, maar ik hoop dat ze meer helpen.”

Mees:

“We proberen cyberpesten in de gaten te houden, maar het is lastig omdat het vaak buiten schooltijd gebeurt. Toch bespreken we het in de klas.”

Vivian:

“Ik zie hoe belangrijk social media is voor mijn kind, maar ook hoe snel dingen daar fout kunnen gaan. Ik verwacht dat de school aandacht besteedt aan online veiligheid.”

5. “Preventie van sociale onveiligheid moet een vast onderdeel zijn van het beleid en de dagelijkse praktijk van elke school.”

Anne:

“Het zou fijn zijn als er vaker over sociale veiligheid wordt gepraat, zodat iedereen weet wat je kunt doen als je je onveilig voelt.”

Mees:

“Preventie is belangrijker dan achteraf problemen oplossen. Daarom probeer ik altijd een positieve groepsdynamiek te bevorderen.”

Vivian:

“Ik hoop dat scholen niet alleen reageren als er iets misgaat, maar ook vooraf zorgen dat kinderen zich veilig voelen door bijvoorbeeld duidelijke regels en lessen.”

Hakken in het zand tegen een verplicht anti-pestprogramma

In mijn hoedanigheid als coördinator sociale veiligheid kwamen mij regelmatig interessante artikelen onder ogen. Een van die artikelen, geschreven door **Mieke van Stigt**, heeft de tand des tijds doorstaan is ook nu nog up-to-date. Mieke van Stigt is socioloog en pedagoog en heeft jaren ervaring met gepest worden.

Helpt een verplicht anti-pestprogramma?

Dat is nog maar helemaal de vraag. Een effectief programma is nog geen effectieve aanpak, dat hangt namelijk helemaal af van de manier waarop de school er in de praktijk mee omgaat. Tegen hakken in het zand zijn zelfs de beste anti-pestprogramma's niet of nauwelijks bestand.

De kwaliteit van een team, zowel in samenwerking als in de sociale slagkracht, bepaalt in hoeverre er op een school gepest wordt. Gezien de complexe sociale structuur van een school is het onvermijdelijk dat er wel eens wat gebeurt. Noem mij één school waar helemaal niet, nooit, gepest wordt en ik ga er wonen.

Voor een echt veilige sfeer zal de school zich moeten ontwikkelen tot een lerende organisatie, waarin docenten zich gezamenlijk inzetten voor een goede sfeer en daarbij feedback, hulp en ondersteuning van elkaar accepteren. Maar ook is het nodig dat ze ondersteuning accepteren van de overheid of andere organisaties, in de vorm van kennis over pesten en keuring van anti-pestprogramma's. Of beter nog: aanvullende opleidingen en trainingen, en een verplicht vak groepsvorming op de pabo's en lerarenopleidingen.

Wat echt nodig is, is inzicht in de problematiek van pesten, zowel voor het slachtoffer als voor de school als geheel. Pesten duidt op een structureel probleem in de groep, en uiteindelijk op een gebrek aan sturing en leiderschap. Scholen hebben daarmee een zware maatschappelijke taak en een enorme verantwoordelijkheid, en kunnen daarbij alle hulp gebruiken die ze krijgen kunnen, ook van de overheid. Maar de eerste stap moet toch echt zijn dat ze die verantwoordelijkheid erkennen, en niet bij de media (tikkeltje overdreven ophef) of bij het slachtoffer (is niet weerbaar genoeg), bij de dader (kinderen zijn nu eenmaal wreed) of bij de ouders (lastig, klaagcultuur) neerleggen. Uiteindelijk zal een stellingname tegen pesten, vóór een veilige school, niet alleen de slachtoffers, maar iedereen, tot en met het team en de schoolresultaten, ten goede komen. En welke school wil dat nou niet?

**MET JE HAKKEN
IN HET ZAND
IS HET
LASTIG LOPEN**

Loesje

Postbus 1045
6801 BA Arnhem
www.loesje.nl